

MATS GELLERFELT:

Kollektivismens sista bastion

Den upprördhet som mött Hans Zetterbergs artikel i SvT 4-5/89 om motsättningen mellan "den lilla och den stora världen" har sin grund i en förlegad folkhemsidéologi, eller snarare statshemsidéologi, som är socialdemokratins och den svällande byråkratins själva livsluft, skriver Mats Gellerfelt.

Socialister har i alla tider maskerat sitt maktbegär och sin privilegierade status som allmännytt. Vad det hela gäller är att ta hand om människorna i samhället, med eller mot deras vilja.

Snart lär väl Sverige vara en kollektivismens sista bastion i Europa.

Det kan förvisso tyckas förvånande att Hans L Zetterbergs artikel om motsättningen mellan "den lilla och den stora världen" väcker en sådan debatt och en sådan indignation på vissa håll. Mig förefaller dess innehåll självklart: naturligtvis råder det ett konkurrensförhållande mellan privatsfären, intimsfären å den ena sidan, och den offentliga sfären, staten, byråkratin, förvaltningen, myndigheterna, å den andra. Människor har i alla tider främst sett till sitt och de sina. Detta – vilket bör understrykas för att inga missförstånd skall uppstå – har ingenting med egoism eller "bristande solidaritet" att göra. Vi är fullt kapabla att älska vårt folk, vårt land, alla nationer, alla folk, ja, hela världen utan att vi för den skull gör avkall på att främst sätta familjen, barnen, den älskade, släkten eller vad eller vilka det nu är som är aktuella. Att man sätter de sina först är inte minst en biologisk överlevnads-mekanism, men också ett socialt inlärt beteende. Vi identifierar oss – att detta skall behöva sägas! – med den eller dem som vi känner bäst, med dem som i förstone behöver vårt stöd. Att jag sedan skänker pengar till Rädda Barnen står inte i någon som helst motsättning till detta.

Statshemsidéologi

Dock, i Sverige är sällan det självklara självklart. Den upprördhet som mött Zetterbergs artikel har sin grund i en förlegad folkhemsidéologi, eller snarare *statshemsidéologi* som är socialdemokratins och den svällande byråkratins själva livsluft, deras motivering för sin växande makt, för deras konsolidering till en ny privilegieklass som maskerar sitt egen-

Mats Gellerfelt är författare och litteraturkritiker.

intresse som "solidaritet". Staten är större än samhället, menar man — d v s samhället fattat i meningen en väldig anhopning av små, autonoma kretsar av frivilliga sammanslutningar människor emellan. Men eftersom den socialdemokratiska staten har sitt existensberättigande i en monopolistisk kollektivism måste varje tanke på den lilla världen bekämpas: med ideologiska, fiskala och juridiska medel. Kring frågan om förhållandet mellan den lilla och den stora världen driver socialdemokratin och dess handgångna män i statsapparaten och i LO (inte minst) en jättelik desinformationskampanj. Det gäller att framställa pläderandet (av t ex Zetterbergs slag) för de små enheterna som ett uttryck för en asocial egoism, som en borgerlig roffaranda. Se, de är bara ute efter att tjäna pengar, för att förstöra vårt fina omsorgssamhälle!

Två desinformationskampanjer belyser tydligt denna statliga/socialdemokratiska överhetsideologi: kampanjerna mot City-akuten i Stockholm och mot privata/kooperativa daghem. Ingen av dessa kampanjer visar, noga besett, på något rationellt tänkande. City-akuten behövs eftersom myndighetssjukvården inte räcker till. Den är dessutom *billigare*, ett argument som ju borde vara viktigt i åtstramningstider. Privata/kooperativa daghem behövs eftersom de kommunala inte har platser nog och är av blandad kvalitet samt saknar tillräckligt med kvalificerad personal. Jag skulle här kunna tillägga kampanjen mot privata och/eller alternativa skolor, men nöjer mig med dessa två tyfäll.

Hur argumenterar då den stora världens ideologer? Naturligtvis: de som driver privata/kooperativa daghem eller pri-

vata vårdcentraler är "ute efter att göra profit på omsorgen och sjukvården", som om viljan att tjäna pengar vore dessa alternativa institutioners enda drivkraft. Ingen överhetsideolog har emellertid kunnat förklara varför det skulle vara fult och fel att alternativen går med vinst om de — som förhållandet faktiskt och grundligt bevisat är — fungerar utomordentligt väl och är synnerligen populära bland dem som utnyttjar tjänsterna. Vad finns det för vettigt skäl att en barnfamilj inte skulle kunna få en skattereduktion för att sätta sina barn på ett privat/kooperativt daghem?

Viljan till makt

Åter är det en fråga om viljan till makt, viljan till att kontrollera den lilla världens beteendemönster — och viljan att försvara det socionomernas och sextioåttavänsterns nya privilegiesamhälle som vi lever i. Nja, nytt är det kanske inte — ty dess ideologi är den gamla folkhemiska. Snarare har en ny generation av medelklassbaserade byråkrater och administratörer tagit över efter den gamla arbetarrörelsen. Denna nya klass — jag tror att man kan beteckna den som en sådan — mobiliserade när det begav sig hela apparaten av marxist-leninistiska tankar, vilka snart visade sig fullkomligt ohållbara i det svenska samhället och totalt utan folklig förankring. När så de gamla barrikadkämparna tagit steget in i de olika samhällsapparaterna behövde de ändå — för sin självkänslas skull — ett slags radikal motivering till varför man nu blivit statsapparatus tjänare. Detta kan låta som amatörpsykologi men är i själva verket en del av ett klassiskt scenario. Socialister

har i alla tider maskerat sitt maktbegär och sin privilegierade status som allmännyttan (något som fö också den som av krasst kapitalistiska skäl vill tjäna pengar gärna gör). När den våldsamt radikala ideologin mött sitt Waterloo blev den stora världens stat och socionomiala mönster räddningen och trösten: den socialstatliga ideologin rör sig i en flummig språksfär där man gång på gång nöter sina sentimentala klyschor om "solidaritet", "omsorg", "värna om de svaga" etc etc. I grunden är det en fråga om ett egenintresse som har föga med solidaritet att göra: vad det hela gäller är att *ta hand om* människorna i samhället, med eller mot deras vilja. Känner vi inte igen samma mönster från t ex Sovjetunionen, där maktbegäret maskerats som ett djupt känt behov av att leda de fåkunniga massorna rakt in i det bebådade tusenårsriket?

Var går gränsen?

I Sverige går den socialstatliga kollektivismen, den stora världens ideologi, tillbaka till trettioalets folkhemsideologiska genombrott, även om vi kan spåra tanke-mönstren långt ner i den gamla ämbetsmannastaten. I Alva Myrdal fick vi den främste förespråkaren för den stora världens ideal. Barn skulle uppfostras kollektivt (det finns gamla SF-journaler som på ett skrämmande sätt illustrerar fru Myrdals utopia), de skulle inte ens äta hemma med föräldrar och syskon. Allt detta är numera välbekant — frågan är: varför dessa idéer? Förklaringen står att finna i socialdemokratins rötter i kristendomens arvsyndstanke och dess millenniarism som sedan övertagits av kommunism och socialdemokratism. Människan är född ond, men genom att uppfostras av dem

som sitter inne med sanningen kan hon reformeras och så småningom bli en någorlunda hygglig varelse.

Det bör understrykas att det visst finns åtskilliga mått av ärlig altruism i dessa tankar: problemet är emellertid att de så lätt blivit och är redskap i händerna på dem som vill utnyttja makt och styrka för egna intressen. Det går m a o inte att veta var gränsen går mellan ärlig övertygelse och maktbegär, mellan tron på att människan kan reformeras in i en bättre värld och viljan att använda statliga och andra myndigheter för egna syften.

Jag kan tänka mig att t ex Ingvar Carlsson är en hederlig man som faktiskt tror på sin socialstatsretorik. Däremot har jag mött så många skrupelfria och makthungriga pampar av annat slag, vilkas ärlighet det knappast finns någon anledning att tro på. För dem är det socialsentimentala språket ett sätt att bekämpa den lilla världens alternativa maktsfär, dess individualitet och oberoende. Kan någon tro på alla dessa små och stora myndighetspersoner vilka med indignerad kraft går till storms mot varje alternativ inom vård, barnomsorg eller skola? Vem tror på SÖ-politrukers brösttoner mot privata skolalternativ ("bara för de rika, så att deras barn minsann inte skall besudlas av umgänget med vanliga barn") när myndighetsskolan inte längre fungerar? Överallt denna vilja att slå vakt om det kollektiva monopolet — ett monopol som möjligen någon gång i det förflutna setts som ett redskap för det goda samhället men som nu är ett redskap för den stora världens administratörers maktbegär och privilegielängtan. Detta har man nu insett i Östeuropa; där rivs de ideologiska slöjorna av maktens ansikte med en faslig fart.

Kollektivismens sista bastion

Så dock inte i Sverige. Snart lär väl vårt land vara en kollektivismens sista bastion i Europa, en både komisk och fasa-väckande tanke. För några år sedan var det — även i dagensnyheterska vänsterkretsar — populärt att tala om "det civila samhället" som ett alternativ till Den Stora Staten. Tankarna kom inte minst från Polen och hyllades bl a med DN:s frihetspris. Men, märk väl, detta var under en tid då man ännu kunde hoppas på något slags socialistiskt omvandlingsarbete i Östeuropa — att vi t o m kunde skicka vår egen blågula socialism på export. Nu vet vi att så inte blev fallet; i Östeuropa är man grundligt trött på socialismen-egoismen. Nu gäller helt andra tankar, som bekant. Och få vänsterdebattörer nämner längre idén om "det civila samhället". De ägnar sig istället åt att angripa en snarlik tankegång — nämligen Hans L Zetterbergs om den lilla världen. Ty om det civila samhället skulle bli allvar, och skulle det dyka upp här, är många privilegier i farozonen. Bäst att lägga locket på och skälla på det man nyss sjöng vackert inför.

Hans L Zetterbergs tankar är alls inte nya. Historiskt sett har det som jag i förbifarten noterade, alltid varit så att den lilla enheten stått mot den stora staten eller marknaden. Den lilla världen är en frihetsrefug mot såväl en uppslukande stat som mot en uppslukande marknad. Det är egentligen pinsamt att behöva konstatera att det tydligen är så stötande att

påstå att man i viss mån är sig själv och de sina närmast. Se till historien! En av de teorier som försöker förklara varför slav-samhällen — ett Romarrike eller ett USA:s Södern — till sist är dömt att falla samman, går ut på att slavarerna inte har något den lilla världens intresse av att tjäna den storas makt: slitaget på redskap och dragdjur blir enormt, motivationen för att arbeta hårt och producera mer ingen.

Och se på dagens Östeuropa! Medan de sovjetiska kollektivjordbruken — en modern variant av det gamla slavsamhäl-lenas latifundier eller plantager — alltid varit och är ett fiasko, blomstrar bokstavligen de privata täpporna som oaser i en öken — just därför att bönderna här producerar för sin lilla världs behov (och varujagande konsumenter till båtnad), för att trygga de sinas framtid.

Det finns inga varor i Polen brukar det heta. Visst finns det varor i Polen — nämligen på den svarta marknad som blivit ett resultat av statens, den stora världens kollektivism och totalitarism. Men bönderna gömmer undan varorna och säljer dem till den som har västvaluta. Egoism? Nej, det är snarare den stora världen som driver fram försvarsmekanismer, viljan att skydda en egen frizon i en ocean av makt. Att tala för den lilla världens autonomi och rätt till existens och frihet är därför att tala för solidaritet, omsorg, omvårdnad och gemenskap. På det frivilligas grund och på våra egna villkor.